

Frostating lagmannsrett - Dom - LF-2019-60243

Instans	Frostating lagmannsrett – Dom
Dato	2019-12-13
Publisert	LF-2019-60243
Stikkord	Forsikringsrett. Yrkesskade. Etteroppgjør.
Sammendrag	Kvinne født i 1959, ble i 2001 utsatt for en yrkesskade. I 2005 avtalte hun oppgjør etter yrkesskadeforsikring basert på 60 % uførhet. Hun krevde 13 år senere etteroppgjør, idet hun var blitt 100 % ufør. Femårsfristen for etteroppgjør i yrkesskadeforskriften § 5-1 var utløpt. Lagmannsretten var enig med tingretten i at etteroppgjør kunne vurderes etter avtaleloven § 36, men flertallet mente at tidsforløpet ikke gjorde den opprinnelige avtalen urimelig og ubalansert. Dissens 2:1.
Saksgang	Sør-Trøndelag tingrett TSTRO-2018-132672 – Frostating lagmannsrett LF-2019-60243 (19-060243ASD-FROS).
Parter	Gjensidige Forsikring ASA (advokat Jakob Mo Sanderød) mot A (advokat Robin Pedersen Brauti).
Forfatter	Lagdommer Mats Stensrud, lagdommer Ragnhild Ryssdal Vada og lagdommer Bjørn O. Berg.

Innholdsfortegnelse

Frostating lagmannsrett - Dom - LF-2019-60243	1
Innholdsfortegnelse	2
Lagmannsretten bemerker:	4

Anken gjelder spørsmålet om det er en absolutt frist på fem år for å gjenoppta sak om erstatning for yrkesskade, og hvis ikke, om avtaleloven § 36 hjemler tilsidesettelse av yrkesskadeoppgjør.

Saken er knyttet til avtaleloven § 36 og forskrift om standardisert erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven (heretter kalt yrkesskadeforskriften eller forskriften) § 5-1.

Avtaleloven § 36 fastsetter i første og annet ledd:

«En avtale kan helt eller delvis settes til side eller endres for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende. Det samme gjelder ensidig bindende disposisjoner.

Ved avgjørelsen tas hensyn ikke bare til avtalens innhold, partenes stilling og forholdene ved avtalens inngåelse, men også til senere inntrådte forhold og omstendighetene for øvrig.»

Forskriften § 5-1 har slik ordlyd:

«Er erstatningen fastsatt etter § 2-2, kap. 3 eller kap. 4 og skadelidtes ervervsmessige uføregrad eller medisinske invaliditet som følge av ulykken endrer seg vesentlig, kan skadelidte kreve etteroppgjør. Krav om etteroppgjør må framsettes innen fem år etter at oppgjør rett var avsluttet.

Ved etteroppgjør etter kap. 3 og kap. 4 beregnes først differansen mellom erstatningen skadelidte fikk ved oppgjøret og den erstatningen skadelidte ville ha fått ved oppgjøret om den nye invaliditetsgraden var blitt lagt til grunn. Deretter beregnes tilleggserstatningen på grunnlag av G på det nye oppgjørstidspunktet.»

A er født 0.0.1959. Hun ble 13. august 2001 utsatt for en yrkesskade, idet hun fikk kokhett vann over seg. Hennes arbeidsgiver hadde tegnet yrkesskadeforsikring i Gjensidige.

I september 2005 ble A ved sin advokat enig med Gjensidige om et erstatningsoppgjør på kr 900 000 basert på 60 % redusert ervervsevne. Også NAV hadde lagt til grunn 60 % redusert arbeidsevne. Hun arbeidet deretter i 40 % stilling frem til hun ble sykmeldt 2. januar 2015.

I vedtak 17. november 2016 ble A innvilget 100 % uførepensjon av NAV. Hele uførheten ble knyttet opp mot yrkesskaden.

Den 24. januar 2017 oversendte A NAVs vedtak til Gjensidige, og ba om gjenopptak av erstatningssaken. Gjensidige avviste kravet fordi det ikke var fremsatt innen femårsfristen i forskriften § 5-1. Fristen utløp i september 2010. A krevde da etteroppgjør etter avtaleloven § 36, noe som også ble avvist av Gjensidige.

A ved advokat Robin Pedersen Brauti tok deretter ut stevning til Sør-Trøndelag tingrett 7. september 2018. Hun krevde erstatning begrenset oppad til kr 915 844 og dekning av sakskostnader. Gjensidige ved advokat Jakob Mo Sanderød innga tilsvaer med påstand om frifinnelse og dekning av sine sakskostnader.

Tingretten avsa 6. mars 2019 dom med slik domsslutning:

- «1. Gjensidige Forsikring ASA ved styrets leder betaler erstatning til A på 915 844 – nihundreogfemtenått hundreogfortifiretusen – kroner innen 2 – to – uker etter dommens forkynning.
2. I sakskostnader betaler Gjensidige Forsikring ASA ved styrets leder til A 140 000 – etthundreogfortifiretusen – kroner innen 2 – to – uker etter forkynning.»

I dommen er det redegjort nærmere for sakens faktiske bakgrunn.

Gjensidige har anket dommen til Frostating lagmannsrett, og A har tatt til motmæle. Ankeforhandling ble holdt i Trondheim tinghus 14. november 2019. Partene møtte ved sine prosessfullmektiger.

Gjensidige nedla slik påstand:

- «1. Gjensidige Forsikring ASA frifinnes.
2. Hver av partene dekker sine sakskostnader for tingrett og lagmannsrett.»

Anken gjelder rettsanvendelsen. Gjensidige aksepterer at det er årsakssammenheng mellom yrkesskaden og dagens uførhet.

Prinsipielt anføres at det ikke er adgang til å kreve gjenopptak av et yrkesskadeoppgjør etter avtaleloven § 36, når femårsfristen i forskriften er utløpt. Femårsregelen innebærer en preklusiv frist. Krav som fremmes etter at fristen er utløpt må avskjæres.

Subsidiært anfører Gjensidige at den høye terskelen for gjenopptak etter avtaleloven § 36 uansett ikke er nådd. Rettspraksis viser at avtaleloven § 36 er en snever unntaksbestemmelse. Terskelen for å sette til side en inngått avtale ligger svært høyt.

Når det gjelder utmåling av eventuell erstatning, mener Gjensidige at tingrettens beregning ikke kan benyttes. Det er mer nærliggende å bruke modellen i Rt-2004-8.

A nedla slik påstand:

«1. Anken forkastes.

2. A tilkjennes sakens kostnader for lagmannsretten.»

Hun anfører at avtaleloven § 36 kan anvendes, også i yrkesskadetilfeller. Forskriften § 5-1 er ikke til hinder for etteroppgjør etter avtaleloven § 36, selv om begjæring om gjenopptak fremsettes etter mer enn fem år.

A hevder at Gjensidiges anke ikke er rettidig når det bestrides at vilkårene i avtaleloven § 36 er oppfylt. Subsidiært fastholdes at vilkårene er oppfylt.

Hun mottok 60 % grunnerstatning fra Gjensidige, som ledd i et endelig oppgjør. Ervervsuførheten har økt til 100 %, og dette er en vesentlig forverring.

A viser til de tre kravene som følger av RG-2005-968, og som er stadfestet senere, blant annet i Rt-2013-769. Vilårene for gjenopptak er:

- Skaden må ha forandret seg vesentlig til ugunst for skadelidte siden avtalen ble inngått, enten med hensyn til medisinsk eller ervervsmessig invaliditet.
- Forandringen må ligge utenfor det begge parter regnet med da avtalen ble inngått.
- Den inngåtte avtalen må i ettertid fremstå som urimelig og ubalansert i forhold til et riktig oppgjør.

As skade og ervervsmessige uførhet har forandret seg vesentlig til ugunst for henne i tiden etter avtalen fra 2005. Etterfølgende forhold medfører at oppgjøret fremstår klart urimelig og ubalansert. Det ble truffet et vedtak om tidsbegrenset uførestønad på 60 %. Tidsbegrenset uførestønad gis dersom det er sannsynlig at arbeidsevnen kan bedres på sikt. Det skjedde ikke, hvoretter hun fikk innvilget 100 % uføretrygd.

Tingretten har korrekt konkludert med avtalerevisjon etter avtaleloven § 36, og har også benyttet en riktig beregningsmodell ved utmåling av erstatning.

Lagmannsretten bemerker:

Saken reiser fire hovedspørsmål:

- om det er årsakssammenheng mellom arbeidsulykken og at uførheten økte fra 60 til 100 %,
- om både avtaleloven § 36 og forskriften § 5-1 kan anvendes ved gjenopptak (også kalt revisjon eller etteroppgjør) etter yrkesskadeforsikringsloven,
- om kravene etter avtaleloven § 36 er oppfylt i As sak,
- beregning av et eventuelt etteroppgjør.

Her oppsummeres utviklingen i saken:

- 13. august 2001: A ble brannskadet.
- 27. februar 2004: NAV innvilget ménerstatning gruppe 1 i foreløpig vedtak.
- 24. juni 2004: NAV innvilget tidsbegrenset uførestønad basert på 60 % redusert ervervsevne.
- september 2005: A og Gjensidige ble enige om et erstatningsoppgjør på kr 900 000 basert på 60 % redusert ervervsevne.
- 2. januar 2015: Hun ble sykmeldt fra sin 40 % stilling, og har ikke senere vært i arbeid.
- 17. november 2016: etter ytterlige utredninger ble A innvilget 100 % uførepensjon av NAV. Hele uførheten ble knyttet opp mot yrkesskaden.
- 24. januar 2017: Hun sendte NAVs vedtak til Gjensidige og ba om gjenopptak av yrkesskadesaken, noe Gjensidige avviste, jf femårsfristen i forskriften § 5-1.
- A krevde deretter gjenopptak etter avtaleloven § 36, men også det ble avvist av Gjensidige.

- august 2017: Hun varslet søksmål mot Gjensidige.
- 7. september 2018: A tok ut stevning til Sør-Trøndelag tingrett.
- Tingretten avsa dom 6. mars 2019.

For lagmannsretten er partene enige om at det er bevist årsakssammenheng mellom ulykken i 2001 og endringen i tapt arbeidsevne fra 60 til 100 % fra 2. januar 2015.

Det andre hovedspørsmålet gjelder anvendeligheten av avtaleloven § 36. Etteroppgjør etter forskriften § 5-1 er utelukket fordi femårsfristen der utløp i september 2010. Et etteroppgjør er avhengig av at oppgjørsavtalen fra september 2005 kan lempes etter generalklausulen i avtaleloven § 36.

Lagmannsretten kan ikke se at verken avtaleloven eller yrkesskadeforsikringsloven eller forarbeidene til disse lovene utelukker at etteroppgjør kan vurderes etter både avtaleloven § 36 og forskriften § 5-1.

Forskriften § 5-1 har en romsligere vurdering av etteroppgjør, men altså en femårs-frist. I motsetning til avtaleloven § 36 med en strengere vurdering, men uten noen frist.

Heller ikke i forarbeidene til forskriften er det uttalt at revisjon etter avtaleloven § 36 er utelukket i yrkesskadesaker. Dessuten har normalt lov rang foran forskrift.

Gode grunner kunne nok tale for å anse forskriften som uttømmende. Det gjelder ikke minst på grunn av erstatningsberegningen – forskriften har en detaljert bestemmelse om etteroppgjør innenfor de første fem årene, men gir rimeligvis ingen fremgangsmåte for utregning utenfor sitt eget virkeområde.

I de fleste forhold er det behov for at det settes en sluttstrek. Særlig i personskadesaker blir det problematisk hvis oppgjør kan pågå «i det uendelige» – gjenopptas gang etter gang. Ved et personskadeoppgjør er man normalt henvist til å vurdere usikkerhet i fremtiden – om en skade eller sykdom vil utvikle seg til det bedre eller verre. Begge parter tar risiki ved en avtale om fullt og endelig yrkesskadeoppgjør.

Det er ubestridt at avtaleloven § 36 er anvendelig ved etteroppgjør etter skadeserstatningsloven og bilansvarsloven, jf Rt-2013-769 og HR-2019-1153-A.

Lagmannsretten har ikke funnet avgjørelser fra Høyesterett som avklarer spørsmålet for yrkesskadeforsikringsloven. Loven fastsetter i § 13 om erstatningsutmåling, at skadeserstatningsloven kapittel 3 gjelder så langt det ikke er bestemt noe annet i eller i medhold av loven.

Det har vært utredet å lovfeste tidsfrist for etteroppgjør i personskadesaker á la femårsregelen i forskriften § 5-1, men så langt er det ikke vedtatt slike skranker.

Lagmannsretten konkluderer med at det heller ikke ved oppgjør etter yrkesskadeforsikringsloven er utelukket med revisjon basert på avtaleloven § 36 og uten bestemt tidsfrist. Dette støttes av praksis fra Finansklagenemnda, jf nedenfor.

Det leder lagmannsretten over i det tredje hovedspørsmålet: Om kravene etter avtaleloven § 36 er oppfylt i As sak.

Hun påpeker at påstandsgrunnlaget ikke fremgikk av ankeerklæringen. Der var anken begrenset til rettsanvendelsen. Påstandsgrunnlaget ble fremsatt så sent som i Gjensidiges prosesskriv 4. oktober 2019.

Til det bemerker lagmannsretten at fristen for avsluttet saksforberedelse var fastsatt til 17. oktober 2019. Følgelig var påstandsgrunnlaget påberopt rettidig, jf tvisteloven § 9-16 og § 29-18. Kravet om avvisning tas ikke til følge.

I Rt-2013-769 uttalte førstvoterende i avsnitt 47-48 om revisjon av skadeoppgjør etter bilsammenstøt:

«(47) Avtaleloven § 36 gir ikke i seg selv mye veiledning for når den kan føre til at en avtale må settes til side, men lovens forarbeider og en etter hvert omfattende rettspraksis gir nå veiledning. På rettsfelt der problematikken er tilbakevendende, oppstår det likevel et praktisk behov for mer konkret veiledende normer. På det aktuelle området er dette etablert gjennom underrettspraksis. I sak for Frostating lagmannsrett, RG-2005-968, var partene enige om at det kunne oppstilles tre kumulative vilkår for fremme av et krav på tilleggserstatning etter at et forutsetningsvis endelig erstatningsoppgjør har funnet sted:
«1. Skaden må ha forandret seg vesentlig til ugunst for skadelidte siden avtalen ble inngått, enten med hensyn til medisinsk eller ervervsmessig invaliditet.

2. Forandringen må ligge utenfor det begge parter regnet med da avtalen ble inngått.

3. Den inngåtte avtalen må i ettertid fremstå som urimelig og ubalansert i forhold til et riktig oppgjør.»

(48) Frostating lagmannsrett ga sin tilslutning til dette, og disse vilkårene er tillagt betydelig vekt både i senere dommer og, etter det opplyste, i selskapspraksis. Selv om det må fastholdes at det må skje en samlet vurdering av alle relevante omstendigheter, er jeg enig i at vilkårene gir god veiledning for når avtaleloven § 36 vil føre til at en oppgjørsavtale for personskade må settes til side på grunn av etterfølgende omstendigheter.»

Gjensidige har vist til flere uttalelser fra Finansklagenemnda om avtaleloven § 36 i saker om yrkesskade:

- I en sak fra 2011 mente flertallet at forskriften § 5-1 uttømmende regulerte revisjonsadgangen ved forverring, men andre forhold kunne begrunne anvendelse av avtaleloven § 36, for eksempel der opprinnelig oppgjørsavtale ble inngått under press. (FinKN-2011-462)
- I en sak fra 2012 ble det uttalt at forskriften § 5-1 må suppleres med klausulen i avtaleloven § 36: «Nemnda ser ikke bort fra at avtaleloven § 36 i enkelte, helt spesielle tilfeller vil kunne åpne for å tilsidesette/endre helt eller delvis, også et erstatningsoppgjør etter yfl. Men hensett til yrkesskadeforskriften uttrykkelig regulering av etteroppgjør, og til at det er satt en frist for fremsettelsen av krav om slikt oppgjør, er terskelen for å sette til side/endre en oppgjørsavtale med hjemmel i avtaleloven § 36 regelmessig svært høy.» (FinKN-2012-468)
- I en annen sak fra 2012 viste nemnda til foregående uttalelse og presiserte igjen at terskelen for revisjon med hjemmel i avtaleloven § 36 «regelmessig (er) svært høy». (FinKN 2012-576).
- I 2019 behandlet nemnda en sak der det ble begjært revisjon etter ca 12 år. Nemnda uttalte: «En slik revisjon vil i tilfelle måtte skje på grunnlag av avtaleloven og forutsette at yrkesskaden utviklet seg på en måte som ikke var mulig å forutse ved inngåelsen av avtalen.» (FinKN-2019-195)
- Senere i 2019 uttalte nemnda: «Spørsmålet blir etter dette om avtl. § 36 gir grunnlag for å revidere oppjøret. Nemnda har i praksis åpnet for at forsikrede i enkelte, helt spesielle, tilfeller har rett til revisjon av erstatningsoppgjør etter yfl. selv om femårsfristen i yrkesskadeforskriften § 5-1 er oversittet, se sak FinKN-2012-468. På bakgrunn av den uttrykkelige reguleringen av fristen for etteroppgjør i yrkesskadeforskriften, og de hensyn som ligger bak bestemmelsen, må terskelen for tilsidesettelse etter nemndas syn være svært høy.

Etter nemndas syn taler den store økningen av uføregraden i saken – 50 % – isolert sett for revisjon av avtalen. På den annen side har det gått mer enn 15 år siden forsikrede fikk innvilget ytterligere erstatning. Forsikrede var representert ved advokat ifm. avtaleinngåelsen, og det fremstår som at det på oppgjørstidspunktet var noe usikkert hva den endelige uføregraden ville bli.

...

Etter en samlet vurdering finner nemnda at avtl. § 36 ikke gir grunnlag for å revidere avtalen.» (FinKN-2019-679)

Lagmannsretten har ved den videre vurderingen delt seg i et flertall og et mindretall.

Flertallet, lagdommerne Stensrud og Berg, legger til grunn at terskelen for å anvende avtaleloven § 36 er svært høy, og konkluderer med at vilkårene ikke er oppfylt i As sak. Ved helhetsvurderingen legges det vekt på:

- A hadde bistand fra advokat da hun inngikk avtalen i 2005.
- Det er ikke noe som indikerer at hun var utsatt for et press.
- Det var gått fire år siden ulykken, slik at man etter utredninger og erfaring hadde fått en pekepinn på utviklingen.
- Begge parter, både forsikringsselskapet og A, tok en risiko, noe som er typisk ved skadeoppgjør.
- Riktig nok var det håp om en bedring, men avtalen fastsatte at det skulle være et fullt og endelig oppgjør.
- Ved avtaleinngåelsen var A 46 år gammel og uføregraden ble satt til 60 %. Det ses ikke bort ifra at situasjonen kunne vært vurdert annerledes, dersom hun da hadde vært 20 år yngre og uføregraden mindre.
- Det utslagsgivende er dog at det gikk 15 år fra ulykken før forverringen ble konstatert høsten 2016.
- Kravet om etteroppgjør ble fremmet ved stevning 13 år etter det avtalte oppjøret. Saken kunne nok stilt seg annerledes dersom forverringen hadde skjedd kort tid etter utløpet av femårsfristen.
- Et etteroppgjør vil ha stor velferdsmessig betydning for A, jf. det fremsatte kravet. Men retts tekniske hensyn, behovet for at det settes en sluttstrek for erstatningsoppgjør – kort sagt oppgjørshensynet – tilsier

at det ikke vil virke urimelig å fastholde avtalen fra 2005.

Tar man utgangspunkt i de tre vilkårene for gjenopptak som er oppstilt i rettspraksis, kan man si at det første er oppfylt. Skaden forandret seg vesentlig til ugunst for A med hensyn til ervervsmessig invaliditet. Det kan nok diskuteres om forandringen ligger utenfor det partene regnet med i 2005. Men under enhver omstendighet er det tidsforløpet som gjør at den inngåtte avtalen ikke fremstår urimelig og ubalansert.

Mindretallet, lagdommer Vada, er kommet til et annet resultat. Mindretallet er enig med flertallet i at det gjør seg gjeldende et særlig behov for å sette et sluttstrek i erstatningsoppgjør. Rettstekniske hensyn tilsier derfor at terskelen for å revidere avtaler skal være høy.

A arbeidet i 100 % stilling som laboratorieleder ved Norsk Mat- og Miljøanalyse, da hun i 2001 ble utsatt for en yrkesskade. Av journal fra St. Olavs Hospital 14. august 2001 framgår:

«Pasienten fikk kokende vann fra en autoclaver over begge føttene på jobben. Vannet gikk utover gulvet og pasienten falt. Fikk også brannskade av høyre hånd. Ambulansepersonalet har behandlet brannskaden med petroleumsgel og bandasje. Ved innkomst er pasienten svært smertepåvirket og får 20 mg Morfin før hun begynner å bli noe smertefri.»

I vedtak fra NAV 24. juni 2005 ble hun innvilget tidsbegrenset uførestønad. I begrunnelsen for vedtaket heter det:

«Vedtaket er gjort etter bestemmelsene i folketrygdloven kapittel 12 som gjelder tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon. Det fremgår av paragraf 12-9 at tidsbegrenset uførestønad skal gis dersom det etter en helhetsvurdering er sannsynlig at arbeidsevnen kan bedres på sikt. Varig uførepensjon gis bare når det ikke er utsikt til en slik bedring. Du er kommet i 40 % stilling og det kan ikke utelukkes at stillingsprosenten kan økes på sikt. Du er derfor innvilget uførestønad for en periode på 3 år.»

En økning i uføregraden på 40 % taler isolert sett for revisjon av avtalen. Tidsaspektet, ved at det har gått 13 år siden avtalen om oppgjør ble inngått, taler imot revisjon. Mindretallet har imidlertid lagt avgjørende vekt på økningen i uføregraden sammenholdt med arten av skaden og at det var utsikt til bedring da avtalen ble inngått. Det er ikke framkommet opplysninger som tilsier at det på oppgjørstidspunktet var knyttet usikkerhet til om uføregraden kunne forverres. Tvert imot var det utsikter til bedring. Dette gjør saken spesiell.

I vurderingen har mindretallet videre lagt vekt på styrkeforholdet mellom partene.

Mindretallet er etter dette kommet til at de etterfølgende forhold gjør at avtalen vil virke urimelig og at det derfor er grunnlag for revisjon i medhold av avtaleloven § 36.

I og med flertallets votum er det ikke nødvendig å gå nærmere inn på beregningen av etteroppgjøret.

...

Domsslutningen er i samsvar med flertallets begrunnelse og resultat.

Anken har ført frem.

Etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første og annet ledd skal A i utgangspunktet erstatte motpartens sakskostnader for tingretten og lagmannsretten. Gjensidige har imidlertid nedlagt påstand om at hver av partene bærer sine egne sakskostnader i begge instanser. Flertallet legger dette til grunn.

DOMSSLUTNING:

- 1. Gjensidige Forsikring ASA frifinnes.*
- 2. Hver av partene dekker sine egne sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.*